

Борис-Михаил Поптодоров

Последната лилия

еделвайс

Плевен, 2024

На Нейно кралско височество Ингрид Александра,
принцеса на Норвегия

ПЪРВА ЧАСТ

*...И вместо него ще се въздигне един нищожен, когото не
ще да дадат царска чест; но ще дойде мирно и ще обладае
царството с ласкателство.*

Даниил 11:21

I

Любовта към мъртвъците винаги е крепяла нашата цивилизация. Споменът, който се преражда в история, ни напътства през целия ни живот. Но когато споменът напомня за падение, разложение, разгром и поробване, животът на наследниците се превръща в ад. Малцина са онези, които успяват да изградят нови спомени - нова история, черпейки от миналото само положителните черти. За европейците вече няма красота, освен в страданието.

Страданието витаеше и в Шато дьо Нанвил. В една от стаите седеше Ани, наследничка на някогашен воин, един от генералите на Наполеоновите легиони, мечтаещи за величието на Френската империя.

От онова време бяха останали само няколко шкафчета и орнаментите по вратите, които изобразяваха златен орел, обгърнат от лаврови венци, подобно на Римския. Този орел, вперил поглед в нашата Ани, е остатък от предишния замък, на мястото на днешното Шато. Замъкът е съборен от либералите, носители на разврата и унищожението. Тези врагове на реда и дисциплината мечтаеха да застанат до Робеспьер и Дантон, но историята ги обрече на забвение.

Такова бе това Шато - пълно със слава и скръб. Наследниците на забравените воители бяха съвсем обикновени хора. Нямаха претенции да слагат благороднически титли пред имената си, гържаха се с хората както подобава. Ани, 18 годишната стройна брюнетка, е от се-

мейство Бертие. Баща ѝ, Луи-Александър, бе кръстен на своя пра-пра дядо. Майка ѝ Жустис също имаше благородно потекло, но нейните корени бяха австрийски.

Луи и Жустис имаха 4 деца. Първият им син Гаспар, починал на 23 години на път за Марсилия, бе намушкан на бензиностанция заради обноските си – защитил касиерката пред група пияни сенегалски студенти. Второто дете, момиченце, се родило с левкемия, но Бог се смилил над нея и я изцелил напълно в седмата ѝ година. Дотогава детето се казвало Инес, а днес тя носи името Доротея – Божият дар. Омъжена – без деца. Мъжът ѝ Пиер Бонтон работи като книжар. И двамата са на 30 години. Трета е Ани, а най-малкият Жан-Жак, 16 годишен, е надеждата на своя старец – да продължи фамилията Бертие, една от последните благороднически фамилии във Франция.

От всички наследници, обаче, Ани единствена съзнаваше опасностите на съдбата и враждебността на света, който застрашава съществуването на нейния вид:

- Най-много съжалявам, че не съм се родила момче. Тогава баща ми щеше да ме подготви да браня себе си и семейството си.

Топлотата, любовта, елегантността и тактът си отиват... Отиват си с тях и избраните водачи на народите. Анархията нахлу във вените на Европа и я озвери. Пробудиха се непознати до сега фетиши към власт, пари и греховност. И всичко върви към пропастта стремглаво...

Онези, които наистина се грижеха някога за хората – техните избраници не чрез гласове, а чрез Бога, аристокрацията – днес тъннат в мизерия; вече са непознати и безинтересни.

Тези мисли се въртяха в главата на Ани, която седеше в стаята си и не съумяваше да продължи с четенето, заради постоянната си угнетеност. Проклинаше начина си на мислене: мислеше мащабно, искаше да поправи всичко, а нямаше право на нищо, нямаше си никого.

- Да бъдеш или не? Хамлет би бил в голяма дилема, ако бе доживял днешните времена... Нашата трагедия е толкова обширна, че и Шекспир не би бил способен да опише мъката на душите ни, или пък пресъхналите ни очи, неспособни да плачат повече – изправи се, отиде до прозореца, видя малкото езерце в градината и продължи. – Ами ако не се бях родила? Ами ако не бях причинила мъката на горките ми родители, да гледат как расте тяхното дете в огньовете на разорението и простотията? Колко е, да отида до там и да не се завърна...? Колко трябва, за да сваля кръста от врата си? Слаба съм, няма място за кръст на моите плещи. „Бог дава толкова, колкото можем да понесем“, а кой е способен да понесе тези изпитания? Кой, за Бога! Дори небесните чиновници ангели и архангели опяват нашата съдба и ридаят на гроба на бащите ни!...

- Не роптай! – дочу гласа на баща си в главата си.

- Как да не роптая! Как да не издигна гласа си?! Как мога да продължа, сякаш нищо не се е случило? Сякаш нашият род е изчезнал, защото така трябва, а не защото така решиха по-силните...

- Вечеря!! – чу се приканващият глас на майката, който разсея Ани от нейните вътрешни борби.

- Вечеря... Сякаш мъката ми може да бъде удавена в мъртвото тяло на свинята – измърмори внимателно, за да не бъде чута.

Стаята, в която вечеряха, можеше да побере цял взвод. Огромната маса в стил френски барок бе оскъдно подредена, но пък внушаваше уважение у онези, които ядяха върху нея.

На вечеря идваха и семейство Бонтон. Пиер се чувстваше неудобно да яде всяка вечер от храната на бедното семейство, което преодоляваше големи препятствия, за да осигури прехраната си, но и не искаше да отделя съпругата си от близките ѝ. Затова той носеше всяка вечер една бутилка уиски и по някое списание от книжарницата си, което се харесваше ту на Ани, ту на Жан-Жак, а често и на Луи-Александър, който следеше отблизо света на автомобилите. Жустис не четеше. Очите ѝ се изпълваха със сълзи всеки път, когато разгърнеше страниците и прочетеше нещо за някоя знаменитост, с която до преди няколко години са пили заедно шампанско, а днес са иззубили всякакъв контакт.

Изчаквайки всички да седнат, домакинята, полувесело, полуплачевно вдигна глас:

- Е, мили мои, наздраве!

- Наздраве, скъпа! Наздраве, деца! – отговори весело домакинята. Той запазваше своя оптимизъм и в най-големите трагедии.

Звън на стъклени чаши; приборите тракат по чиниите; уискито-подарък се налива в чашите. Човек би казал, че такава картинка е умилителна. Задушевната атмосфера далеч не влияеше на Ани. Отвреме навреме ѝ се приплакваше, но спираше сълзите, като си духаше носа в една носна кърпичка.

Често изпаднаше в меланхолични състояния. Другите родители обичаха да водят децата си на психолози и за най-незначителните душевни смущения. В семейство

Бертие, обаче, практиката беше ежедневни молитви и посещаване на неделните служби в църквата „Св. Николà” в града. Затова и Ани не се оплакваше много – знаеше, че ще я накарат да ходи да се изповядва при местния свещеник. Но тя го ненавиждаше. За нея той беше поредният простак, който мисли само за битовите си потребности. Тя не намираще нищо духовно или възвишено у него. Беше започнала да губи вярата си. Но сълзите ѝ капеха за изгубения свят, не за изгубената вяра.

Пиер прекъсна тихия шум от приборите:

- Днес в книжарницата дойде кметът, праща ви много поздрав. Взе си една от книгите на Стефан Цвайг.

- Благодарим. Колко ненужна вест... Нищо лично, скъпи ми Пиер, просто виждам празната обвивка у този господин и не възнамерявам да го удостоя с отговор на каквато и да е негова изява, молба или дори поздрав.

- Разбирам, майко, но все пак счетох, че може би, ако му обърнете внимание, въпреки неговата превзетост, бихте могла да се възползвате от него. Виждал съм прекрасните стихотворения, които сте писали. Една добра дума пред местното издателство и ще се публикуват веднага. Разбира се, вие ще искате и заплащане.

- Не умея да бъда лицемерна, още по-малко пък да търгувам, мили. Не ми е в кръвта. А стиховете ми никои не би ги чел, дори аз да му плащам. Днес хората искат бързи и атрактивни зрелища. Кой се интересува от символиката на цветята, например?...

- Как кой? В Париж е пълно със символисти и с цветя! – възрази Луи с лека насмешка.

- Да. Символични столичани с декоративни букети – разбра закачката вярната съпруга.

- Не зная... Простете, ако съм прекалил – Пиер обичаше да бъде твърде внимателен; знаеше, че ще послед-

ва излишна прошка, която го успокояваше, макар да не бе сторил нищо лошо.

- Никак даже, моля ви, не се извинявайте. Все пак сте се загрижили за мен. Личи си какво загържа гъщеря ми при вас.

Всички се засмяха. Освен Ани. Тя не се интересуваше нито от кмета, нито от съпруга на сестра си. Но я налегна още по-голяма мъка, защото съжали майка си и нейния неочетен талант.

Бащата я забеляза и без да се стеснява директно се насочи към нея:

- Какво има, Ани? Цял ден си навъсена! Какви книги четеш?

- Добре съм. Нищо ми няма.

- Не съм много сигурен. Искаш ли малко уиски?

Ани се усмихна, за да не продължат да я разпитват. Жустис обаче веднага погледна ядосано съпруга си и той съжали, че е понечил да се пошегува.

- Не я учи да пие! Колко от нашите ги съсипа алкохолът...

- Хайде де, топ chéги, знаеш, че не съм сериозен. Пък и да съм, какво толкова? И с нас и без нас момичето ще порасне. Виж я вече, готова за женитба.

- Недей ѝ слага повече години, отколкото ѝ трябва.

- Тя сама ги трупа, нали така, Ани?

- Не зная, а що се отнася до женитбата – вече няма мъже в истинския смисъл на думата. Всички са извратени материалисти.

- Е, недей така, гъще. Ето, питай майка си какъв съм аз. Всъщност по-добре не я питай. Питай сестра си какъв е Пиер. Никога не слагай хората под общ знаменател.

- Слагам само ония, които желаят да се впишат в него.

- Добре, добре, хайде да сменим темата вече. Какво

става с теб, Доротей? Да очакваме ли скоро наследник?

- Един Бог знае, татко.

Бащата не напипваше допирните точки със семейството си. Затова се прехвърли към най-малкия, Жан-Жак. Считаше, че ще му бъде по-лесно да си поговори в село с него.

- Как беше днес в училище, Жан?

- Добре, папà. Госпожата по рисуване е доволна от рисунките, които направихме заедно.

- На Ролс-Ройса ли?

- Да. Каза, че били много детайлни и фонът бил хубав.

- Разбира се. Това са полята на Гудууд. Помня, когато с майка ти бяхме там преди много години... Беше невероятно. Винаги съм обичал британския климат.

- А аз не го понасям – отново въввлечена в спомену отсече съпругата.

Така прекарваха често вечерите си. Единствено бащата имаше оня характер на бик, който му позволяваше да върви срещу течението и да не съжалява нито за миг, за веднъж взето решение. Наслаждаваше се на добрите условия, когато ги имаше, а сега се наслаждаваше на бедния, семпъл живот. Такива хора бяха рядкост.

Макар с аристократично потекло, Луи-Александър беше демократ. Не обичаше властта, искаше свобода за всеки отделен индивид и като че ли това го спасяваше от носталгия по старите времена. Въпреки това ненавиждаше слободията и анархията. Жустис не беше като него. За нея политиката беше скверна, под нивото ѝ. Тя въобще не се занимаваше с философските въпроси около избирателното право, свободата като понятие, световните революции и пр. Не обичаше и историята. Обичаше рисуването, поезията и някои художествени романи.

Единствената, която се интересуваше от история, бе Ани. Но тя предпочиташе епоса пред фактологията. В това приличаше донякъде на майка си. За нея историята бе съвкупност от душевни преживявания, които подтикват техните слуги – хората, към най-различни решения и дейности. Нищо не беше такова, каквото изглеждаше. Вярваше в наследството, което всяка цивилизация получаваше от предходната като неизбежен дар. Всички в семейството виждаха нейния потенциал, нейната чувствителна душевност, но ставайки свидетели на почти непреходната меланхолия, въздържана безпомощни и си спомняха сентенцията „Знанието е сила, но и отговорност.”

След вечерята Луи покани Пиер на по цигара в градината, докато жените разтребваха масата. Главата на семейството виждаше в своя зет една еснафска, но мила персона. Старото куче се смееше на опитите на купрето да се набута в къщата, откъдето вече бяха изгонили старика. Но насмешката беше искрена и винаги следеше новите и изобретателни похвати на новака, който не се притесняваше да оближе няколко подметки в замяна на потупване по рамото, в знак на признателност. Само че личеше как младежът желае признателност и за семейството на Луи. Това беше трогателно.

Пиер пък виждаше в своя тъст модел за подражание. Беше се привързал към него, макар да знаеше, че признателността му не струва вече и пукната пара в буржоазните среди. Всички смятаха, че младият книжар се е оженил за аристократичната щерка само за да получи герб над камината. Той разбираше какво мислят за него и това му тежеше. Затова се опитваше да показва безрезервната обич към семейството си във всеки сгоден момент.

Донякъде се поставяше в раболепни ситуации, за да може семейство Бертие да се облагодетелстват. Беше кутре, но покорно на своето семейство. Затова вътре в семейния кръг всички го обичаха и се радваха, когато го виждаха обнадявен, мислейки си как ще успее да извади близките си от приближаващото тотално разорение.

- Тази вечер е изключително благодатна. Топла, свежа, с безброй аромати... Какво повече да иска човек?

- Прав си, татко.

- Виждам, че се опитваш да ни свържеш с кмета. Радвам се, че мислиш за нас, но с него имаме история. Баща му искаше да ни изселят; беше хвърлил око на Шатото. И понеже нямаше легален начин да стори това, се опита да настрои града срещу нас. Събра подписки, които впоследствие се оказаха фалшифицирани. Клетата Жустис го прие тежко. Тя е чувствителна относно тези работи. Ето, мен не ме интересува изобщо. И да ме оклеветят – голяма работа. Но жена ми винаги е ходила с вдигната глава и такива селски изяви никак не ѝ понасят.

- Разбирам... Не знаех, наистина. Ах, да беше светът по-малко грозен и с една идея по-състрадателен... До къде ще стигнем с тази братоубийствена ненавист?

- До където стигат човешките представи за слободия. Републиката вече остаря. Сега се налага анархията.

- Не ми се мисли какво ще бъде тогава, когато приемем преувеличените писания на славянските революционери за чиста монета. Ще настъпи терор като оня там. Само че те нямаха какво да губят. Ние имаме цивилизация.

- Руският народ има велики гении в литературата, в музиката и в художественото изкуство. Те също имаха цивилизация за губене. И я изгубиха, защото се бореха за

нова – по-добра. Само че намесиш ли военни в политиката, винаги ще станат кръвопролития.

- Само се моля да не сме живи в деня, когато морал, устои и закони бъдат изцяло заменени с разврат, разпуснатост и анархия.

- Вече ставаме свидетели на леката промяна към тия времена. Пък и да не сме живи ние, нали нашите деца, внуци, правнуци ще ги изпитат на гърба си... За тях ми е жал. Но може и да им хареса, знаеш ли.

И двамата се засмяха. Но с тежест; не им вървеше тъй приятно дискусията както обикновено. Като че ли споделяха меланхолията на Ани. Всички знаеха какво ѝ тежи, но бяха неспособни да споделят тежлото с нея. Промяната не зависеше от тях.

II

Вече беше късно, около полунощ. В стаята на Ани имаше посещение. Въображаемо.

Тя спореше със своя ангел хранител и ругаеше своя бяс, докато обикаляше из стаята, плачеше пред огледалото и се хвърляше върху леглото:

- Проклети духовни образи... Не желая да имам нищо общо ни с прехвалената целомъдреност, ни със застрашителния разврат. Кое по-ясно да изрека? Незроудният бяс желае да нарузая Бога, а европеизираният служител иска да застана на колене и да се моля за спасение на душата. Нали така? Хайде де! Ни един от вас двамата не отговаря...! Да видим кой е по-гързък в действията към малките момиченца! Ха-ха, жалка работа. Мълчите пред едно безпомощно детинско лице. Хайде де!

Смърте, къде ти е жилото, нали така го беше казал евреинът Павел? И аз не разбирам... Тя единствена може да ме избави от жалката обстановка, в която съм потънала.

Царе, царици, графове и графини, придворни дами, куртизанки и прелюбодейци. От всичко по много в моя свят; заради всевъзможните удоволствия изчезна и най-старата титла и най-старата професия. Презадоволи се търбухът на потния мърляч.

ВЕЛЗЕВУЛЕ! Ти си виновен! Мислиш, че се страхувам? Ти унищожил целия ми род, за Бога! Какво повече ще ми сторил? Ще ме изнасилиш ли? Проклетнико, тая утроба не ще роди богоподобно и без това. Туй изнемоцяло тяло

не става и за гробищата.

МИХАИЛЕ! Архангеле, ти си виновен! Мислиш, че те обичам? Ти изостави целия ми род, по дяволите! Какво искаш от мен? Да съм ти благодарна? Предателю, в моето сърце няма място за теб и без това. Тая изнурена душа не става и за манастира.

Чувствителният човек, оставайки насаме със себе си, изпада в подобни размишления. Западният свят започна да „лекува” душевната чувствителност. Тия шекспирови монолози днес се хоспитализират или се „лекуват” с хапчета, опитвайки се да притъпят честните пориви на душата. Цивилизацията загива, защото се дрозира, вместо да чувства, обича и състрадава.

В леглото вече, сред мрака на стаята, в която лунните лъчи не влизаха, се чуваше нейното шептене:

- Всевишний, ако Те има, вземи ми душата. Нека спре гръхът ми. Нека не се събудя на сутринта. Да заспя вечен сън! Моля Те, помогни ми да умра, вземи ме, ако щеш и в ада пусни ме, но първо ме избави от тая вечна земна мъка! Нямам си никого! Кой ме разбира? Кой ме желае? Никой! Унищожу ме, вземи душата ми и я изтрий! Не желая въобще да беше я създавал... Просто... Убий ме! Моля те...

Депресия, съпътстваща най-големите поети и чувствителните деца. Самоубийството при тях е често явление. Но няма кой да им помогне, просто защото никой не заслужава да узнае копнежа им. Тези хора се притесняват, че ако споделят идеята си, тя ще бъде осквернена от онези, които обичат живота с всичките му недостатъци. Затова поетичната душа, която намира най-много богатство в думата „СМЪРТ”, прекратява живота си рано, самотно, неразбрано. Но това ли беше случаят с Ани?